

Asia: VN/22132/2020

Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko

Tulevaisuuden tasa-arvokysymykset

- 1. Tavoitteiden asettamiseksi on selonteossa tarkoitus käsitellä toimintaympäristössä tapahtuvia muutoksia sekä niiden ennakoitavissa olevia vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon. Millaisia tulevaisuutta ennakoivia tasa-arvokysymyksiä tai ongelmia mielestänne pitäisi selonteossa painottaa? Tarkasteltava aika on nykyhetkestä vuoteen 2030. Mainitkaa ja perustelkaa enintään viisi selkeää kysymystä. Mikäli mahdollista, sijoittakaa ne teemaotsikoiden alle sopivaksi katsomaanne kohtaan. Teema-alueet on esitelty edellä.**

Hoito ja huolenpito sekä Työ ja elinkeino – osiot

- Työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen mahdollistaminen kaikille sukupuolille ja ikävaiheille tulee olemaan keskeistä niin ikärakenteesta johtuvan hoivavastuun kuin tasa-arvoisen työelämään osallistumisen kannalta. Tulevaisuudessa läheiset joutuvat/haluavat mahdollisesti osallistua enemmän omaistensa hoivaan. Tämä on mahdollistettava kaikille sukupuolille huolehtimalla sekä siitä, että kaikilla on mahdollisuus erilaisiin vapaisiin elämäntilanteen mukaan että siitä, että poissaolot työelämästä hoivavastuiden vuoksi eivät kohtuuttomasti heikennä kenenkään eläketurvaa. Erityinen haaste tämä on naisten osalta, koska naiset ovat useimmin kantaneet vastuun sekä lasten että vanhempien (omaisten) hoidosta jäämällä osaksi aikaa työelämän ulkopuolelle. Tämä on johtanut naisten suurempaan eläkeköyhyyteen. Tasa-arvoinen työelämä edellyttää Suomen poikkeuksellisen voimakkaan segregaaation purkua. Niin varhaiskasvatuksen kuin muiden koulutusasteiden ammattilaisten koulutuksessa ja kaikkien opetusasteiden opetussuunnitelmassa on kiinnitettävä huomiota sukupuolitietoiseen opetukseen.
- Erityisesti naisiin kohdistuu työelämässä väkivaltaa. Esimerkiksi hoitoalan ammattiteissa henkistä ja fyysistä väkivaltaa pidetään usein oletusarvoisesti ammattiin kuuluvana, eikä sen vähentämiseen ole riittävästi puututtu. Naisvaltaisella hoitoalalla väkivalta on valitettavan yleistä ilman, että sen ehkäisemistä tai siihen varautumista olisi erityisesti koulutuksessa käsitelty tai että siihen pyrittäisiin työpaikan olosuhteilla aktiivisesti puuttumaan. Riittävä henkilöstömitoitus on myös

tutkimusten valossa yksi keskeinen keino vähentää työväkivaltaa. Suurella väkivallan ilmenemisellä hoitoalalla saattaa olla vaikutusta myös hoitoalan houkuttelevuuteen työpaikkana.

- Suomea uhkaa tulevaisuudessa työvoimapula. Siksi kaikkien työpanosta tarvitaan. Työelämän kuormittavuus ja työhyvinvointi ovat teemoja, joiden merkitys työssäjaksamisessa ja siten myös mahdollisimman pitkässä työurissa on keskeinen. Työelämä muuttuneen jatkossa entistä nopeammin, mikä edellyttää myös työelämän aikana tapahtuvan joustavan kouluttautumisen mahdollistamista ilman kohtuutonta taloudellista riskiä.

Hyvinvointi, terveys ja elinolot sekä Osallisuus -osiot

- Yhteiskunnan polarisoitumista pitää torjua kaikin keinoin koskee se sitten sukupuolta, etnisyyttä, terveydellisiä ominaisuuksia, taloudellista asemaa tai mitä tahansa ominaisuutta tai puutetta. Syrjäytymisen ehkäiseminen ja mahdollisuuksien tasa-arvo on edellytys oikeudenmukaiseksi koetulle yhteiskunnalle.

Vähenevän työvoiman Suomessa ei ole varaa menettää ketään syrjäytymisen johdosta. Siksi erityistä huomiota tulee kiinnittää nuorten miesten tilanteeseen. Nuorten miesten, maahanmuuttajien tai muuten syrjäytyneeksi itsensä kokeneiden tilanne aiheuttaa inhimillisten kärsimysten lisäksi yhteiskunnallisella tasolla niin levottomuuksien ja väkivallan uhkaa kuin ylimääräisiä kustannuksiakin. Inhimilliseltä kannalta katsottuna jokaisella tulee olla oikeus hyvään itsensä näköiseen elämään ja omien resurssien täysimääräiseen käyttämiseen. Erityisesti sosiaali- ja terveyspalvelujen pitää olla helposti kaikkien saavutettavissa.

Vapaus, koskemattomuus, turvallisuus ja yksityisyys sekä Oikeusturva -osiot

- Ihmiskauppa, väkivalta ja kaikenlainen hyväksikäyttö kohdistuvat helpommin heikommassa asemassa oleviin. Kaikille on luotava turvalliset olosuhteet elämään. Maahanmuuttajien määrän todennäköisesti tulevaisuudessa kasvaessa on varmistettava, että yksikään heikommassa asemassa oleva ei tule hyväksikäytetyksi. Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat maahanmuuttajanaiset, minkä vuoksi tarvitaan toimia heidän kotouttamisekseen ja työelämään saamiseksi.

Tasa-arvopoliittiset tavoitteet

2. Marinin hallituksen tavoitteena on parantaa kunnianhimoisesti tasa-arvoa yhteiskunnassa ja nostaa Suomi tasa-arvon kärkimaaksi. Mitkä mielestänne pitäisi olla Suomen kansalliset pitkän ajan tasa-arvopoliittiset tavoitteet, jotka toteutuessaan veisivät Suomea tasa-arvoisemmaksi yhteiskunnaksi? Huomioikaa, että kysymys on tavoitteista, ei välineistä tai toimenpiteistä. Tarkasteltava aika on nykyhetkestä vuoteen 2030. Mainitkaa enintään viisi konkreettista, selkeää ja seurattavissa olevaa tavoitetta.

Palkka-tasa-arvon konkreettisempi edistäminen

- o palkka-avoimuuden säätäminen lailla
- o luottamusmiesten tiedonsaantioikeuden vahvistaminen
- o palkkakartoitus velvoittavammaksi ja siten, että korjaustoimenpiteille asetetaan konkreettinen aikataulu

Perhevapaa uudistus, joka tasaa äitien ja isien perhevapaita sisältäen kustannusten tasaisen jakamisen työnantajien kesken

Koulutuksellinen tasa-arvo:

- o Kaikkien kannustaminen opiskelu- ja työpaikan valitsemiseen myös muilta kuin sukupuolille totutuilta aloilta. Erityisesti huomiota on kiinnitettävä siihen, että miehiä saadaan laajemmin mukaan perinteisesti naisten aloina pidetyille opetus- ja hoivasektorille ja naisia matemaattisille ja teknisille aloille. Asennemuutoksen lisäksi tämä voi edellyttää myös palkkauksellista tarkastelua alojen välillä.
- o Kaikki opetusmateriaalit tulee suvata
- o Opettajien ja varhaiskasvatuksen asiantuntijoiden koulutuksessa on painotettava tasa-arvonäkökulmaa
- o Erityinen huomio varhaiseen tukeen kaikilla koulutusasteilla syrjäytymisen estämiseksi

Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuminen tehokkaammin

- o Saatetaan loppuun seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus ja erityisesti muutetaan raiskauskäsitelmä suostumuksen puutteeseen perustuvaksi.
- o Suomen on viipymättä ratifioitava ILO:n yleissopimus 190 ja sitä täydentävä suositus väkivallan ja häirinnän poistamisesta työelämässä

Nuorten miesten ja muiden syrjäytymisvaarassa olevien ryhmien aktiivisempi integroiminen yhteiskuntaan

- o On ryhdyttävä konkreettisiin toimiin nuorten miesten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. On selvítettävä, mitä vaikutuksia eri sukupuoliin on esimerkiksi korkeakoulujen sisäänpääsyuudistuksella.
- o Huolehditaan nuorten mielenterveyspalveluiden nykyistä huomattavasti paremmasta saatavuudesta.

3. Mitkä mielestänne pitäisi olla Suomen tasa-arvopoliittiset tavoitteet koskien Euroopan unionia ja kansainvälistä toimintaympäristöä? Täsmäntäkää ja perustelkaa, mikäli mahdollista.

- Suomen on edistettävä tasa-arvo-ohjelmien toteuttamista ja oltava myös käytännössä tasa-arvon mallimaa.
- Ratifioitava välittömästi ILO:n sopimus 190 väkivallan ja häirinnän torjumisesta työpaikalla
- Tuettava naisten sijoittautumista kansainvälisiin tehtäviin niin EU:ssa kuin muissa kansainvälisissä elimissä.
- Naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhteväkivallan (kunniaväkivallan ja silpomisen) sekä ihmiskaupan ehkäiseminen

Sukupuolten oikeudellinen asema

4. Lainsäädäntö on yksi merkittävä sukupuolten tasa-arvopoliittikan väline. Miten lainsäädäntöä tai yksilön oikeussuojaa pitäisi mielestänne kehittää sukupuolten tasa-arvon lisäämiseksi? Huomatkaa, että kysymys ei koske ainoastaan tasa-arvolakia.

Perusteettomien palkkaerojen poistaminen

- palkka-avoimuus lainsäädännöllä velvoittavaksi
- samapalkkaisuuden edistäminen lainsäädännöllä (kuten Islannissa)
- luottamusmiesten tiedonsaantioikeuden vahvistaminen
- palkkakartoitus velvoittavammaksi ja siten, että korjaustoimenpiteille asetetaan konkreettinen aikataulu
- palkkaharmonisoinnin toteuttamiselle on asetettava lainsäädännössä aikaraja
- tasa-arvosuunnitelmien ja palkkakartoituksen tekeminen velvoittavaksi myös alle 30 työntekijän työpaikoille
- työehtosopimusten vertailu palkkojen osalta sekä alojen sisällä että eri alojen välillä
- työsuojelu- ja tasa-arvoviranomaisten resursseja on vahvistettava valvonnan tehostamisen aikaansaamiseksi.

Työehtosopimusten suvaaminen pakolliseksi esim. lainsäädännöllä.

Raskaussyrjinnästä ankarammat seuraamukset

Työsuojelutoimien vahvistaminen naisvaltaisilla aloilla.

- Naisvaltaisilla aloilla, joita ei perinteisessä merkityksessä pidetä erityisenä riskinä turvallisuudelle, on puutteita esimerkiksi suojavaarusteissa. Lastenhoidossa tai henkilökohtaisessa avussa, jossa esimerkiksi tehdään paljon ulkotyötä, tulee korvata tarvittavat ulkovaatteet tai muut työssä tarvittavat helposti likaantuvat vaatteet ja asusteet, kotihoidossa voi olla tarpeen käyttää turvajalkineita.
- Panostusta väkivallan vähentämiseen koulutuksessa ja työjärjestelyin mm hoitoalalla, jossa väkivalta ja sen uhka on yleistä. Väkivallan ehkäiseminen voi edellyttää myös henkilöstörakenteen tai työpaikan käytäntöjen muuttamista.

Perhevapaiden tasaisempi jakautuminen perhevapaaudistuksen kautta

- työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen tukeminen kaikissa elämän vaiheissa kaikille sukupuolille siten, että taloudelliset vaikutukset myös eläkkeisiin huomioidaan.

Anonyymin (sisältäen sukupuolen lisäksi myös etnisyyden, iän ym) rekrytoinnin edistäminen poistamaan sukupuoleen kohdistuvaa syrjintää rekrytoinnissa.

Toteutetaan terapiatakuu, jotta varmistetaan kaikille nopea pääsy hoidolliseen psykoterapiaan tai muuhun psykososiaaliseen hoitoon ensimmäisen terveystieteiskäynnin jälkeen. Tämä torjuisi erityisesti mielenterveysongemien kanssa painivien nuorten syrjäytymisuhkaa.

5. Moniperusteisella syrjinnällä tarkoitetaan syrjinnän kohteeksi joutumista sukupuolen ja jonkin muun ominaisuuden perusteella. Se voi olla myös rakenteellista. Mitkä moniperusteisen syrjinnän kysymykset mielestänne pitäisi ehdottomasti käsitellä selonteossa?

Maahanmuuttajanaisten haavoittuva asema

Sukupuolivähemmistöjen syrjintäsuoja

- o työnhaussa tapahtuva syrjintä, henkilötunnusten sukupuolitunnisteet, ym)

Muut huomiot

6. Muuta mahdollisesti huomioitavaa selonteon valmistelussa?

- Hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa on nostettu esille hyviä tavoitteita. Niiden toteuttaminen pikaisesti on tärkeää tasa-arvon edistämiseksi.
- Tasa-arvon vaikutusarvioinnin on oltava vahvemmin mukana lainsäädännön lisäksi kaikessa toiminnassa. Vaikutusarvioinnissa ei riitä toteuttaminen vaikutusten kohdentumisesta eri ryhmiin eri tavoin. On mentävä syvemmälle, mietittävä miksi näin on ja mitä asialle voi tehdä.
- Yksi keskeisiä haasteita Suomessa on poikkeuksellisen vahva segregatio, mikä ei tehdyistä toimenpiteistä huolimatta ole vähentynyt, pikemminkin päinvastoin. Segregaation purkaminen vaatii eri tahojen yhteistyötä kaikilla yhteiskunnan tasoilla. Asenteiden muuttuminen tapahtuu hitaasti ja edellyttää aktiivisia toimia niin koulutuksen suunnittelussa, rekrytoinneissa kuin mahdollisesti erilaisten sukupuolikiintiöiden asettamisessa. Sukupuolten erilainen kohtelu on tehtävä näkyväksi, jotta siihen voidaan vaikuttaa. Esimerkiksi varhaiskasvatuksesta on esimerkkejä tyttöjen ja poikien erilaisesta kohtelusta, jota työntekijät tekevät tiedostamattaan.
- Maahanmuuttajien ja erityisesti maahanmuuttajanaisten integroiminen yhteiskuntaan on tärkeää. Työpaikkoja on tuettava työllistämään maahanmuuttajia. Kielenoppimiseen on panostettava kaikilla tasoilla. Järjestöjen merkitys on tunnustettava ja näille on turvattava riittävät toimintaedellytykset. Asenteisiin vaikutetaan myös kielellä. Sen sijaan, että puhutaan vaikkapa toisen polven maahanmuuttajista, voidaan puhua vaikka ensimmäisen tai toisen polven suomalaisista, jos erottelua ylipäätään on tarpeen tehdä.

Bäcklund-Kajanmaa Sari
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry